

# Wielozmysłowe poznawanie świata

Metody edukacji i terapii oparte  
na polisensorycznym poznawaniu świata



## Spis treści

<b>WSTĘP</b> .....	5
<b>EDUKACJA PRZEZ RUCH</b> .....	5
Formy organizacji zajęć .....	8
Znaczenie techniki origami w systemie Edukacji przez ruch .....	8
Etapy zajęć prowadzonych w ramach systemu Edukacji przez ruch .....	9
Dziecko w systemie Edukacji przez ruch .....	10
Rola nauczyciela w zajęciach prowadzonych metodą EPR .....	10
Wybrane pozycje literatury z zakresu Edukacji przez ruch .....	11
<b>METODA DOBREGO STARTU</b> .....	12
Geneza i założenia metody .....	12
Charakterystyka MDS .....	12
Adresaci i formy organizacji zajęć w MDS .....	12
Struktura zajęć prowadzonych Metodą Dobrego Startu .....	13
Pomoce wykorzystywane w MDS .....	14
Efektywność metody .....	15
Wybrane pozycje literatury z zakresu Metody Dobrego Startu .....	15
<b>SCENARIUSZE</b> .....	17
<b>Działania wielozmysłowe z wykorzystaniem metody D. Dziamskiej</b>	
<b>Edukacja przez ruch</b>	
Scenariusz nr 1 – Pada deszczyk .....	17
Scenariusz nr 2 – Wiosna w parku .....	21
<b>Ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne z wykorzystaniem elementów</b>	
<b>Metody Dobrego Startu M. Bogdanowicz</b>	
Scenariusz nr 3 – Kocie ślady .....	25
Scenariusz nr 4 – Ślimak, ślimak... .....	28
Kolorowanka .....	32

## WSTĘP

*Nauka rozpoczynać się musi od zmysłowych spostrzeżeń,  
a nie od opisów rzeczy słowami.*

Jan Amos Komeński

Otoczający nas świat jest różnorodny i wieloznaczny. Do dziecka wciąż docierają z niego informacje. Aby mogło ono je zrozumieć i prawidłowo zinterpretować, musi potrafić je dostrzegać. To postrzeganie świata nie może się jednak ograniczać wyłącznie do wzroku – „sposzregamy” i poznajemy świat również za pomocą pozostałych zmysłów: słuchu, dotyku, węchu i smaku. Pobudzanie i uaktywnianie zmysłów ma na celu przygotowanie dzieci do wejścia w kolejny etap rozwoju psychoruchowego.

Nauczyciele i pedagodzy, którzy pragną wzbogacać świat wyobrażeń dzieci powinni w swojej pracy metody polisensoryczne, czyli metody pracy aktywizujące kilka zmysłów jednocześnie.

Nieprawidłowe współdziałanie zmysłów przejawia się różnego typu zaburzeniami czy dysfunkcjami. Integracja sensoryczna przejawia się tzw. dysfunkcjami, czyli zaburzeniami. Pojawiają się one, gdy układ nerwowy niewłaściwie organizuje bodźce zmysłowe. Zaburzenia ich funkcjonowania i współpracy mogą przejawiać się w postaci: zwiększona lub obniżona wrażliwość na bodźce, trudnościami w koncentracji uwagi, zaburzeniami koordynacji wzrokowo-ruchowej, opóźnionym rozwojem mowy, nieprawidłowym poziomem aktywności ruchowej, trudnościami w zachowaniu. W dalszej perspektywie natomiast wszystkie te zaburzenia czy dysfunkcję będą miały bezpośredni negatywny wpływ na naukę pisania i czytania, czyli osiągnięcie przez dziecko sukcesu edukacyjnego.

Aby proces uczenia się był efektywny, powinny być w niego zaangażowane wszystkie zmysły, ponieważ ich aktywne współdziałanie pozwala na pełny i głęboki rozwój jednostki.

Obydwie opisane w niniejszej publikacji metody jako bodziec stymulujący i aktywizujący pozostałe zmysły wykorzystują ruch, który jako najprostsza i najbliższa dziecku forma aktywności stymuluje nie tylko rozwój fizyczny, ale także funkcjonowanie naszego mózgu, co potwierdziły badania psychologiczne. Wykazały one bowiem, że zwłaszcza ruchy skoordynowane stymulują wytwarzanie neurotrofin, naturalnych substancji pobudzających wzrost komórek nerwowych i wzrost liczby połączeń nerwowych w mózgu.

## EDUKACJA PRZEZ RUCH

Edukacja przez ruch – EPR (Education Through Movement – ETM) to pedagogiczny system nauczania i terapii. Jest to zbiór technik i metod kształcenia wyprowadzonych z ruchu naturalnego, swobodnego lub rytmicznego.

Autorką systemu Edukacja przez ruch jest Dorota Dziamska, doświadczony pedagog, ekspert Stowarzyszenia Praw Rodziców, aktywnie wspierająca akcję „Ratujmy maluchy”.

System powstał w wyniku wielu eksperymentów i obserwacji przeprowadzanych zarówno na gruncie szkoły jak i przedszkola. Naukową podbudowę dla systemu Edukacji przez ruch stanowi poznawcza teoria rozwijającego się dziecka prof. Ryszarda Więckowskiego. Ponadto



związek z tym systemem mają również Teoria Integracji Sensorycznej J. Ayres oraz Lingwistyczna teoria nauki czytania prof. R. Pawłowskiej.

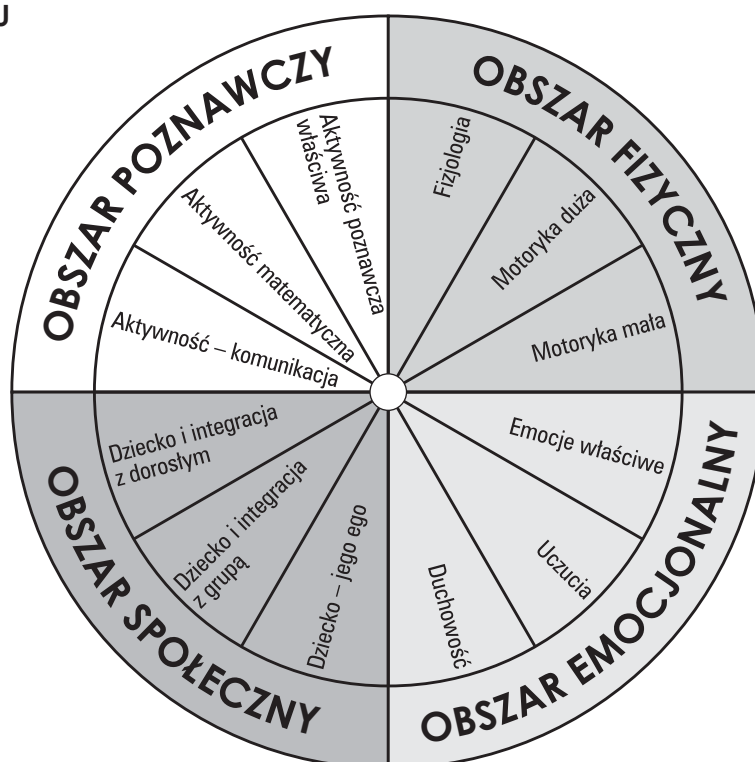
Głównym założeniem tej omawianej metody jest planowanie ruchu jako podstawy wywołującej aktywność poznawczą dziecka. Nauczyciel prowadzący zajęcia systemem EPR stosuje określone proste lub bardziej złożone formy ruchu zgodne z fizjologią i możliwościami psychoruchowymi uczących się dzieci.

Poruszanie się według określonej rytmicznej procedury aktywizując zmysły wspiera wzrost poziomu integracji sensorycznej, by w ten sposób przygotować zarówno ciało, jak i umysł do procesu uczenia się.

Każda zabawa systemu EPR zbudowana jest z wielu technik – ćwiczeń, które spełniają określone funkcje wspierając całościowy, czyli holistyczny rozwój dziecka. Istotą zajęć prowadzonych tą metodą jest stwarzanie dziecku sytuacji edukacyjnych, w których w miarę swoich możliwości ma ono szansę osiągnięcia optymalnego poziomu rozwoju: intelektualnego, społecznego, emocjonalnego i fizycznego. Znaczącą rolę w tym procesie odgrywa wielozmysłowe poznawanie świata, które jednocześnie aktywizuje pracę mózgu.

Wszystkie metody i techniki wiążą ze sobą wewnętrzne zasady dydaktyczne systemu EPR, który jako całość tworzy metodę całościowego, a więc holistycznego rozwoju dziecka.

## KOŁO HOLIZMU



źródło: D. Dziamska, *Edukacja przez ruch – Kropki, kreski, owale, wstążki*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2005, s. 19.

Ta integracja nie dotyczy tylko i wyłącznie proponowanych dzieciom treści, ale przede wszystkim integracji funkcji rozwojowych organizmu aktywizowanych podczas procesu uczenia się.

Podjęmowane przez dzieci podczas zajęć formy aktywności wspierają jednocześnie ich rozwój w czterech sferach: intelektualnej, społecznej, emocjonalnej i fizycznej.

### Sfera poznawcza

- Rozwój kompetencji językowych i komunikacyjnych: tworzenie własnych wierszy i opowiadań, rytmizowanie tekstu, uczenie się tekstu w ruchu;
- Doskonalenie umiejętności matematycznych: posługiwanie się określeniami dotyczącymi ilości, wielkości, położenia, kształtu przedmiotów, przekształcania figur geometrycznych;
- Kształcenie umiejętności obserwacji i poznawania otoczenia, a następnie odzwierciedlania go w różnorodnej formie podczas zajęć;
- Rozwijanie sprawności analizatorów wzrokowego i słuchowego;
- Poznawanie właściwości różnorodnych materiałów plastycznych oraz możliwości ich wykorzystania; możliwości wykorzystania papieru.

### Sfera społeczna

- Nawiazywanie prawidłowych relacji interpersonalnych zarówno z dorosłymi, jak i rówieśnikami;
- Rozwijanie umiejętności współdziałania w parach, grupie i zespole;
- Nabywanie szacunku wobec innych osób, umiejętność obdarzania ich uwagą, cierpliwe czekanie na swoją kolej;
- Kształtowanie umiejętności zgodnego współdziałania, dzielenia się z innymi uczestnikami zabawy zarówno materiałami, jak i przestrzenią;
- Szanowanie wytworów pracy zarówno wspólnej, jak i indywidualnej.

### Sfera emocjonalna

- Podnoszenie poczucia własnej wartości, wzrost samooceny;
- Przeżywanie radości z osiągniętego sukcesu;
- Doznawanie pozytywnych emocji w kontakcie z innymi uczestnikami zabawy;
- Odreagowanie napięć i negatywnych emocji.

### Sfera fizyczna

- Wzrost poziomu integracji zmysłów;
- Poznawanie własnego ciała, lepsze wyczuwanie go w przestrzeni;
- Doskonalenie sprawności motorycznej, zarówno w zakresie motoryki wielkiej, jak i małej;
- Ćwiczenie precyzji ruchów;
- Rozwijanie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej.

Adresatami tej metody są przede wszystkim dzieci w wieku przedszkolnym oraz w młodszym wieku szkolnym. Wybrane techniki systemu EPR wykorzystać także można do pracy z dziećmi starszymi, a nawet młodzieżą – z tym jednak założeniem, iż będą one spełniały wówczas inną funkcję, bardziej relaksacyjną, terapeutyczną, wprowadzającą do opracowywanego przez uczniów zagadnienia. System ten może być także wykorzystywany w pracy z dziećmi o nieharmonijnym rozwoju psychofizycznym lub z różnymi niepełnosprawnościami pod warunkiem doboru ćwiczeń adekwatnych do umiejętności rozwojowych dzieci. Zabawowa forma poszczególnych ćwiczeń